

Література:

1. Аксенова А.К. Методика обучения русскому языку в специальной (коррекционной) школе. – М.: ВЛАДОС, 2002. – с.144-171.
2. Васильева М.С., Оморокова М. И., Светловская Н.Н. Актуальные проблемы обучения чтению в начальных классах. – М.: Педагогика, 1997, - с. 22-24.
3. Програми для 2 – 4 класів загальноосвітніх закладів для розумово відсталих дітей: Читання. – К.: ВД «Неопазіма кутина», 2006, – Ч.1. – с.97-106.
4. Светловская Н.Н. Методика обучения чтению: что это такое? // Начальная школа. -№2- 2005. - с. 10-14.
5. Шепеленко С. Формування навичок виразного читання в учнів початкових класів допоміжної школи. Творча робота. // Дефектолог.-№1- 2009. - с. 30 – 41.

References:

1. Aksenova A.K. *Metodyka obuchenyya russkomu yazyku v spetsyal'noy (korrektsionnoy) shkole.* – M.: VLADOS, 2002. – s.144-171.
2. Vasylyeva M.S., Omorokova M. Y., Svetlovskaya N.N. *Aktual'nye problemy obuchenyya chtenyyu v nachal'nykh klassakh.* – M.,: Pedagogika, 1997, -s.22-24.
3. *Programy dlya 2 – 4 klasiv zagal'noosvitnihykh zakladiv dlya rozumovo vidstalikh ditey: Chytannya.* – K.: VD «Neopazyma kutyna», 2006, – Ch.1. – s.97-106.
4. Svetlovskaya N.N. *Metodyka obuchenyya chtenyyu: chto eto takoe?// Nachal'naya shkola.* -№2- 2005. - s. 10-14.
5. Shepenenko S. *Formuvannya navychok vyraznogo chytannya v uchniv pochatkovykh klasiv dopomizhnoyi shkoly. Tvorcha robota.* // Defektolog.-№1- 2009. - s. 30 – 41.

Педагогіка

УДК 373.3015.31:78 „3752”:374 ”195/196” (477)

завідувач кафедри естетичного виховання кандидат педагогічних наук доцент Дорошенко Т. В.
Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка

ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЗАКЛАСНОЇ ТА ПОЗАШКІЛЬНОЇ МУЗИЧНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УКРАЇНІ (50-ТІ – ПЕРША ПОЛОВИНА 60-Х РР. ХХ СТ.)

Анотація. Стаття присвячена аналізу стану, форм і методів позакласної та позашкільної музично-виховної роботи з учнями початкових класів в Україні в 50-х – першій половині 60-х років ХХ ст., характеристики виданих в ці роки підручників, методичних посібників з цієї проблеми.

Ключові слова: музично-естетичне виховання, Україна, позакласна, позашкільна музично-виховна робота, форми і методи, учні початкових класів, публікації.

Аннотация. Стаття посвящена аналізу состояния, форм и методов внеклассной и внешкольной музыкально-воспитательной работы с учащимися начальных классов в Украине в 50-х – первой половине 60-х годов ХХ ст., характеристике изданных в эти годы учебников, методических пособий по этой проблеме.

Ключевые слова: музыкально-эстетическое воспитание, Украина, внеклассная, внешкольная музыкально-воспитательная работа, формы и методы, учащиеся начальных классов, публикации.

Annotation. The article is devoted to the analysis of the forms and methods of out-of-school and extracurricular musically training work with primary school pupils in Ukraine in the 50's – early 60's, and to the characteristics of the textbooks, manuals on the subject at that years.

Key words: musical and aesthetic training, Ukraine, out-of-school and extracurricular musically training work, the forms and methods, primary school pupils, publications.

Вступ. В умовах докорінного оновлення всіх сфер нашого суспільства, його національного відродження перед педагогічною наукою постає чимало нових вимог, серед яких важливе місце займають проблеми естетичного виховання учнівської молоді. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті визначає пріоритетність естетичного виховання молоді на засадах провідних принципів демократизації та гуманітаризації, відкритості гуманістично-плюралістичних позицій, національної спрямованості навчання і виховання. У цьому контексті особливого значення набуває вирішення проблеми організації позакласної роботи засобами музичного мистецтва. Сьогодні в державі створено правову базу, прийнято низку законів про освіту, з-поміж них і Закон про позашкільну освіту, в якому одним із провідних завдань визначено створення умов для творчого, інтелектуального, духовного, фізичного й естетичного розвитку учнів у позаурочний час.

Розвиток національної системи музично-естетичного виховання, складовою ланкою якої є організація позакласної та позашкільної музично-виховної роботи, вимагає урахування надбань усього багатоговікового минулого, вивчення теорії та практики організації такої роботи в минулому, опрацювання історичного та теоретико-методологічного аспектів даної проблеми. Тільки таким шляхом можна забезпечити єдність, наступність і спадкоємність у вихованні поколінь.

Проблема організації виховного процесу в позаурочний час досліджувалась у різних аспектах, а саме: визначення концептуальних засад організації позаурочної виховної роботи (С.Гончаренко, В.Новосельський, В.Оржеховська, В.Постовий, Л.Хлебникова, К.Чорна та ін.); позаурочна робота в системі діяльності школи (Б.Вульф, М.Красовицький, А.Сидорків та ін.); зв'язок позаурочної виховної роботи вчителя з роботою позашкільних закладів (С.Кириленко, Р.Науменко, Г.Пустовіт, Т.Сущенко та ін.); психологічні аспекти організації позаурочної роботи в сучасній школі (І.Бех, М.Борщевський, Л.Колбановський, С.Максименко, Л.Соколова та ін.); проблема змісту і напрямків позаурочної виховної роботи (Т.Дем'янюк, П.Ігнатенко, Л.Канішевська, Б.Кобзар, І.Мартинюк, С.Свиріденко, К.Чорна, П.Щербань та ін.).

Особливого значення педагогічна наука традиційно надає фаховій підготовці вчителя початкових класів до здійснення позакласної та позашкільної музично-виховної роботи з молодшими школярами. У дисертаційних роботах цей аспект досліджували О.Волошенко, О.Демченко, С.Єрмякова, Л.Кекух, А.Крамаренко, Л.Онищук, А.Хоменко та ін. Теорія і методика позакласної виховної роботи в початковій школі представлена в

дослідженнях Т.Дем'янюк, Б.Кобзаря, Г.Пустовіта, М.Рожкова, Т.Суценко та ін.). Проблема позакласної музично-виховної роботи в початковій школі вивчається у дослідженнях, присвячених фаховій підготовці вчителя музики (І.Боднарук, М.Букач, А.Зайцева, В.Процюк, Н.Сегеда, В.Федоришин, В.Фрицко та ін.).

Проте доволі маловивченим залишається історичний аспект проблеми організації позакласної та позашкільної музично-виховної роботи на певних етапах розвитку освіти в Україні.

Формулювання мети статті та завдань. Мета та завдання статті полягають в аналізі стану, форм і методів організації позакласної та позашкільної музично-виховної роботи з учнями початкових класів в Україні (50-ті – перша половина 60-х рр. XX століття).

Виклад основного матеріалу статті. Період (1951-1965 рр.) пов'язаний з діяльністю органів народної освіти щодо здійснення загальної обов'язкової семирічної (восьмирічної) і розширенням середньої освіти. Початок докорінної перебудови системи народної освіти в країні поклав XX з'їзд КПРС. Такі важливі завдання у сфері освіти були поставлені в той період, коли в розвитку економіки і культури нашої країни, у досягненнях в галузі народної освіти у післявоєнний період відчувались помітні успіхи. Українська РСР одна із перших республік почала виконання цієї важливої державно-політичної справи. У квітні 1959 р. це питання було розглянуто на засіданні Верховної Ради Української РСР, яка прийняла „Закон про зміцнення зв'язку школи з життям і про дальший розвиток системи народної освіти в Українській РСР”. Основою навчання і виховання в загальноосвітній школі стало поєднання навчання з продуктивною працею, виховання любові до праці і готовності до громадсько-корисної діяльності, здійснення морального, фізичного й естетичного виховання дітей [1, с.102-103].

У вирішенні завдань музично-естетичного виховання школярів значну роль мала організація позакласної та позашкільної музично-виховної роботи. Її значення посилювалося й у зв'язку з постановою ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР „Про організацію шкіл з подовженим днем” від 15 лютого 1960 р., в якій відмічалось, що поряд з розвитком мережі шкіл-інтернатів, як навчально-виховних закладів вищого типу, необхідно створити для дітей і підлітків у містах, робітничих селищах і сільській місцевості школи з подовженим днем, в яких діти перебуватимуть під наглядом педагогів протягом усього дня. Головне завдання шкіл і груп з подовженим днем полягає в тому, щоб за допомогою планомірного узгодження навчальних занять з позаурочною та позашкільною освітньо-виховною роботою забезпечити гармонійний розумовий і фізичний розвиток, систематичне моральне, трудове, фізичне й естетичне виховання, розвиток індивідуальних інтересів і здібностей учнів, розширення різних форм самодіяльності учнівської молоді.

Законом „Про зміцнення зв'язку школи з життям і про дальший розвиток системи народної освіти в СРСР” (1958 р.), постановами Центральної Ради Всесоюзної піонерської організації ім. В.І.Леніна „Про поліпшення роботи позашкільних установ у зв'язку з законом „Про зміцнення зв'язку школи з життям і про дальший розвиток системи народної освіти в СРСР” і „Про дальший розвиток ініціативи і самодіяльності у Всесоюзній піонерській організації імені В.І.Леніна” (1960 р.) перед органами народної освіти було поставлено завдання поліпшити керівництво роботою позашкільних закладів,

допомогти їм стати організаторами позашкільної, піонерської роботи в районі, місті, області, республіці, зміцнити кадри працівників позашкільних закладів, організувати їх підготовку і перепідготовку, вирішити питання про закріплення за кожним позашкільним закладом шефів із числа комсомольських організацій промислових підприємств, установ, колгоспів, радгоспів, сприяти залученню до їх роботи громадських і творчих організацій, що помітно вплинуло на вдосконалення та розвиток навчально-виховної роботи позашкільних закладів. Саме в кінці 50-х на початку 60-х років розпочалося відчутне посилення впливу позашкільних закладів на навчально-виховний процес загальноосвітньої школи за рахунок збільшення частки інструктивно-методичної роботи.

Мережа позашкільних закладів на початку 50-х рр. включала багатофункціональні позашкільні заклади (Палади, Будинки піонерів та жовтень, дитячі клуби, майданчики) та спеціалізовані позашкільні заклади (Будинки художнього виховання молоді, дитячі театри, кінотеатри, дитячі бібліотеки, музичні, художні школи, музеї, будинки художньої творчості та ін.)

Позакласна та позашкільна музично-виховна робота, як системне включення учнів у художньо-творчу діяльність зі сприймання, опіювання, творчої інтерпретації музики, є природним продовженням уроків співів і сприяє піднесенню загальної культури підрастаючого покоління, зміцнює в учнів почуття колективізму, допомагає розв'язувати завдання навчально-виховної роботи.

Однією з ділянок позакласної музичної роботи в школі є розвиток індивідуальних творчих здібностей учнів, задоволення їх духовних інтересів, виховання художніх почуттів і смаків.

На уроках не завжди є можливість повністю розв'язати більшість завдань музично-естетичного виховання учнів, а тим паче забезпечити підготовку необхідної кількості музичних номерів для виступів на шкільних ранках, урочистих зборах, святах, зустрічах тощо. Великі можливості для цього є у вчителів під час позакласної музично-виховної роботи.

В 50-х – першій половині 60-х років у багатьох школах республіки склався вже певна система позакласної музичної роботи з дітьми. Різноманітність форм цієї роботи забезпечувало масову участь у ній учнів і задоволення запитів, індивідуальних нахилів окремих дітей.

Організація і проведення в школі ранків, музичних вечорів розширювало кругозір учнів, збільшувало їх знання в галузі мистецтва, знайомлячи з кращими зразками класичної музики і фольклору. Діти вчилися слухати і розуміти музику, що підвищувало їх музичну і загальну культуру. Поряд з прищепленням любові до мистецтва музичні вечори сприяли вихованню культури мовлення і поведінки, викликали емоційне піднесення, яке в свою чергу сприяло збудженню думки і бажання працювати серйозніше і наполегливіше, що позитивно впливало на успішність учнів [4, с.35].

Поряд з конкурсами на краще виконання пісні корисною і необхідною формою масової музично-хорової роботи у школі в ці роки було свято пісні, яке слугувало творчим звітом про річну хорову діяльність всього учнівського колективу. Охоплюючи широкі кола учнів, свято пісні було яскравим показником розвитку дитячої хорової культури і музичної художньої самодіяльності. У багатьох школах України свята пісні стали шкільною традицією. Здебільшого їх проводили навесні, як заключний акорд навчального

року. Програма свята складалася зі виступів хорів різних вікових груп, вокальних ансамблів, соло, музичних, танцювальних і інструментальних номерів, а також масового сніву всієї школи.

Традицією стало щорічне проведення свята пісні у Київській залізничній школі № 46. Вперше воно було проведене у 1954 році на честь 300-річчя воз'єднання України з Росією, а після цього стало щорічним святковим фіналом навчального року [4, с.59].

Підсумком позакласної діяльності учнів в галузі мистецтва були шкільні огляди художньої самодіяльності. Вони давали можливість проаналізувати якість роботи в галузі естетичного виховання дітей за навчальний рік і врахувати допущені недоліки при організації її в наступному році. На шкільних оглядах відбиралися також кращі номери для міжшкільних і районних олімпіад учнівської самодіяльності.

У процесі організації і проведення різноманітних позакласних заходів з музики вчителі і піонервожати особливу увагу приділяли розвитку художніх смаків усіх дітей, незалежно від того, чи мають вони яскраво виражені музичні здібності, чи ні.

Провідний фахівець Л.О.Хлєбнікова наголошувала на тому, що нерідко існувала практика завчасного поділу учнів на „здібних“ і „нездібних“ до співу, що завдавало великої шкоди справі музичного виховання. Учителі й вожаті, - зазначала вона, - працюють тільки з дітьми, які мають музичні здібності, залишаючи поза увагою жовтенят з слабо розвиненим музичним слухом. Це призводить до того, що частина учнів не бере участі в позакласній роботі з музики, не виступає на святах, урочистих зборах, оглядах художньої самодіяльності. Поступово діти, які потрапили до розряду „безголосих“, втрачають віру в свої сили і зовсім перестають співати [3, с.3].

Художня самодіяльність дітей, як цілеспрямована й організована діяльність в окремих галузях мистецтва, виникла разом зі школою нового типу, на той час – радянською школою, завданням якої було здійснення основної мети виховання – всебічного розвитку людини.

Радянська школа створила широкі можливості для прояву ініціативи й самодіяльності дітей у всіх галузях шкільного життя. Це позитивно вплинуло й на розвиток самодіяльності учнів у галузі хорового співу.

Особливо пощавилась художня самодіяльність школярів у зв'язку з підготовкою до відзначення 300-річчя воз'єднання України з Росією. На честь знаменної дати влітку 1954 р. відбулося піонерське свято дружби. У гості до українських школярів прибуло понад 88 учнів шкіл РСФСР з театральними, хоровими і танцювальними колективами.

Кращими було визнано хор Хустьського районного будинку піонерів Закарпатської області та дитячий хор Київського будинку вчителя.

Грамотами Міністерства освіти УРСР та ЦК ЛКСМУ були нагороджені танцювальні колективи Київського та Харківського палаців піонерів, духовий оркестр Дергачівського дитбудинку Харківської області, ансамбль бандуристів 20-ї Сумської школи та оркестр народних інструментів Луганського палацу піонерів.

Відзначаючи великі успіхи в розвитку художньої самодіяльності дітей, Міністерство культури та Міністерство освіти УРСР звернули увагу на ряд недоліків у роботі гуртків. Внаслідок того, що деякими хоровими гуртками керували нефахівці з музики, виконавці неправильно дихали під час співу,

невірно утворювали звук. Все це призводило до втрати голосу, і багато здібної молоді не мало можливості поповнити ряди самодіяльних і професійних вокально-хорових колективів [5, с.29].

З метою охорони та виховання дитячих голосів і подальшого розвитку музично-хорової самодіяльності в школах Міністерство освіти УРСР запропонувало обласним, міським та районним відділам народної освіти, а також директорам шкіл „забезпечити, починаючи з 1954/55 навчального року, організацію в кожній школі 2-голосного хору з учнів молодшого віку (I-IV класи) та 3-4-голосного однорідного або мішаного хору з учнів середнього і старшого віку, особливо хорів а капелла [2]. Яскраво продемонстрували величезні успіхи в справі розвитку самодіяльного мистецтва України огляди 1956, 1957 та 1958 років. Багато дитячих хорових колективів досягли професійної майстерності і високої культури. Збільшилась кількість оркестрів (симфонічних, духових, народних інструментів), ансамблів баяністів, самодіяльних піонерських театрів тощо. Виникли нові форми дитячої творчості - ансамблі пісні і танцю, театралізовані колективи та ін.

З кожним роком зростала кількість учнів, що бажали навчатися грати на якомусь музичному інструменті, але у зв'язку з тим, що музичні школи не могли охопити всіх бажаючих, Міністерство освіти УРСР у 1955 р. запропонувало директорам шкіл організувати за рахунок батьків гуртки для навчання гри на музичних інструментах. Такі гуртки успішно стали працювати при багатьох школах республіки.

Велику роль у музично-естетичному вихованні дітей в цей період відігравали музичні лекторії, створені у багатьох містах України. У Києві такі спеціальні лекторії для школярів працювали при Колонному залі ім. М.Лисенка та при консерваторії ім. П.Чайковського. Студенти старших курсів історико-теоретичного факультету проводили значну роботу серед київських учнів; читали лекції про те, як слухати й розуміти музику, про творчість українських, російських, західноєвропейських композиторів-класиків та наших сучасників. Лекції супроводжувалися музичними ілюстраціями.

У 1958 р. замість республіканського огляду було проведено куцові огляди в Києві, Харкові, Львові, Одесі і Донецьку. Це дало змогу більш глибоко ознайомитись із досягненнями митців на місцях і виявити масовість дитячої художньої творчості.

Велику допомогу вчителям співів і керівникам хорових колективів надавали інститути підвищення кваліфікації вчителів. Так, при Вінницькому обласному інституті вдосконалення кваліфікації вчителів було створено курси, де велика група вчителів співів області навчалася за програмою музичного училища, складала заліки та екзамени. Випускники звітували перед державною екзаменаційною комісією музично-педагогічного училища. Десятки вчителів Вінниччини отримали дипломи про закінчення середнього музичного закладу.

Питання музично-естетичного виховання, розвитку художньої самодіяльності в країні хвилювали широкі кола громадськості. Всесоюзний з'їзд радянських композиторів, який відбувся в 1957 р., акцента на потребу приділяти естетичному вихованню серйозну увагу, залучати до роботи з колективами художньої самодіяльності діячів радянського музичного мистецтва.

Крім великої навчальної роботи в гуртках вокально-хорової самодіяльності, важливе місце посідали творчі вечори, зустрічі з працівниками

музичного мистецтва, відвідування оперних вистав і концертів, проведенні конкурсів на краще виконання пісні й шкільних свят пісні.

Зазначений період розвитку музично-естетичного виховання позначився значним підвищенням культури виконання, освоєнням складних творів, спільними концертами самодіяльних дитячих та професійних колективів. Хорова самодіяльність школярів тісно перепліталася з роботою шкільних музичних лекторіїв, проведенням свят, урочистих та тематичних музичних вечорів, самодіяльністю піонерських загонів і дружин.

Цікаво й цілеспрямовано проводилася позакласна музична робота з дітьми в середній школі № 34 м. Львів (музичний керівник Р.Р.Кокотайло). З 1959 р. тут працював учнівський університет культури, в роботі якого значне місце займало ознайомлення учнів із скарбами музичної культури.

Організатори позакласної та позашкільної музично-виховної роботи постійно заохочували учнів до участі в самодіяльних колективах. Так, для учасників хору систематично організовувалися культпоходи до оперного театру.

Значний виховний вплив на учасників хорової самодіяльності мало створення в школі первинної організації „Хорового товариства Української РСР”. Такі товариства існували в той період у багатьох школах України та сприяли масовому розвитку дитячого хорового мистецтва.

Таким чином, в кінці 50-х – на початку 60-х років ХХ ст. в багатьох школах Української РСР поживалася робота учнівських гуртків музичної художньої самодіяльності. Їх успіхи нерозривно були пов'язані з діяльністю жовтениатських хорів, організованих в будинках піонерів, у школах, піонерських таборах тощо. Окремі з них, наприклад, хор учнів молодших класів в Дарницькому будинку піонерів м. Києва, самодіяльні колективи жовтениат в середній школі № 28 (м. Львів), школі-інтернаті №6 (м. Запоріжжя) вважалися одними з кращих у республіці [3, с.3-4].

Успіх у справі музично-естетичного виховання учнів значною мірою залежав також від того, чи обізнані були вчителі і піонервожати зі специфікою організації позакласної роботи з музики, з особливостями добору пісенного репертуару для шкільних хорів, формування в дітей музичних уявлень, вироблення в них співацьких умінь і навичок. Враховуючи це, ряд педагогів-музикантів на основі досвіду шкіл, в яких було добре поставлено художню самодіяльність учнів, видавали методичну літературу, в якій містилися поради щодо організації позакласної музично-виховної роботи з учнями, пропонували конкретний музичний матеріал, що міг бути використаний для підготовки виступів дітей на шкільних традиційних святах, під час конкурсів на краще виконання пісень і танців та ін. [3, с.4].

Велике значення для правильного спрямування і піднесення методичного рівня позакласної музично-виховної роботи, музично-естетичного виховання учнів в цілому мали видання в ті роки підручників, методичних посібників, спеціального дитячого репертуару.

В Україні вперше в Радянському Союзі був підготовлений підручник „Сольфеджіо” для початкових класів загальноосвітньої школи, видані праці з методики музичного виховання – „Масова хорова робота в школі”, „Про виправлення деяких недоліків звуковисотного інтування в учнів І класу прічатковий школи”, „Основні питання методики навчання співів у початкових

класах (автор вказаних праць О.Г.Раввінов), „Свято пісні в початкових класах” (автор О.П.Шиденко), „Як навчити першокласників нотної грамоти (автор С.І.Деркач), підручники зі співів для школи, численні статті у журналах і газетах з питань художньої самодіяльності.

У зазначений період посилилася методична робота під егідою Всесоюзної естетичної комісії. Були видані цікаві роботи з досвіду музичного виховання В.М.Шацької [6], Л.О.Хлебникової [3; 4].

Так, у книзі Л.О.Хлебникової „Позакласна робота з музики та співів у школі” висвітлюються різні форми позакласної музично-хорової роботи з учнями. Велика увага приділяється питанням масової роботи: проведенню музичних вечорів, конкурсів, свят пісні, оглядів художньої самодіяльності. Автор розповідає про музично-хорову роботу в гуртках і колективах, вокальних та інструментальних ансамблях, оркестрах, гуртках і товариствах любителів музики. В книзі подається тематика музичних вечорів, примірні програми свят пісні, конкурсів тощо. В книзі „Музичне виховання жовтениат” автор на основі досвіду музичного виховання дітей молодшого шкільного віку подає методичні поради щодо формування у жовтениат співацьких умінь і навичок, висвітлює окремі форми музичної роботи з учнями 1-3 класів (хоровий і сольний спів, музичні свята врожаю, Новорічної ялинки, проводів букваря, інсценування пісень, танці під спів, конкурси, музичні ігри тощо).

В цей період була видана книга Л.О.Хлебникової „Хорова художня самодіяльність у школі як засіб естетичного виховання учнів” [5]. Автор, торкаючись таких питань як: історія розвитку музичного виховання і хорової художньої самодіяльності учнів, внесок українських композиторів у методику музичного виховання дітей, зміст, форми і методи роботи з хоровою самодіяльністю в школі, показала, як саме і якими шляхами хорова художня самодіяльність впливає на музично-естетичне виховання та естетичний розвиток людини в цілому.

Висновки. Таким чином, система позакласної та позашкільної музично-виховної роботи з дітьми, що склалася в Україні в 50-х - першій половині 60-х рр. забезпечила масову участь у ній учнів і задоволення їх індивідуальних нахилів і потреб. Питання музично-естетичного виховання учнів, організації художньої самодіяльності в школі продовжували хвилювати широкі кола громадськості, тому зазначений період позначився проведенням значної кількості мистецьких заходів, публікацією численних статей, книг з цієї проблеми, що позитивно вплинуло на подальший розвиток музично-естетичного виховання учнів.

Література:

1. Курило В.М. Освіта України і науково-технічний та соціальний прогрес: історія, досвід, уроки [Текст]: монографія / В.М.Курило, В.П.Шепетько. – К.: ВП «Деміур», 2006. – 432 с.
2. Про розвиток музично-хорової самодіяльності в школах УРСР /Наказ № 784/414 від 3.ІХ.1954 р., зб. наказів МО УРСР, 1954, №18.
3. Хлебникова Л.О. Музичне виховання жовтениат / Л.О.Хлебникова. – К.: Радянська школа, 1965. – 116 с.
4. Хлебникова Л.О. Позакласна робота з музики та співів у школі / Л.О.Хлебникова. – К.: Радянська школа, 1961. – 90 с.
5. Хлебникова Л.О. Хорова художня самодіяльність у школі як засіб естетичного виховання учнів / Л.О.Хлебникова. - Київ: Радянська школа, 1964. – 82 с.

6. Шацкая В.Н. Музыка в школе. Ч.1. – М., 1950; Ч.2 / В.М.Шацкая. – М., 1963.

References:

1. Kurilo V.M. Osvita Ukraïni I naukovo-tehnichnyi ta sotsialnyi progres: Istorïya, dosvid, uroki [Tekst]: monografiya / V.M.Kurilo, V.P.Shepoiko. – K.: VP «Demîur», 2006. – 432 s.
2. Pro rozvitok muzichno-horovoï samodïalnosti v shkolah URSSR (Nakaz # 784/414 vid 3.IX.1954 r., zb. nakaziv MO URSSR, 1954, #18.
3. HIEbnikova L.O. Muzichne vïhovannya zhovtïnyat / L.O.HIEbnikova. – K.: Radyanska shkola, 1965. – 116 s.
4. HIEbnikova L.O. Pozaklasna robota z muziki ta spïtv u shkoll / L.O.HIEbnikova. – K.: Radyanska shkola, 1961. – 90 s.
5. HIEbnikova L.O. Horova hudozhnya samodïalnist u shkoll yak zasib estetiçnogo vïhovannya uchniv / L.O.HIEbnikova. – Kyïv: Radyanska shkola, 1964. – 82 s.
6. Shatskaya V.N. Muzyka v shkole. Ch.1. – M., 1950; Ch.2 / V.M.Shatskaya. – M., 1963.

УДК: 81-22

Педагогіка

старший викладач кафедри сучасних європейських мов Друженко Т. П. Національний університет державної податкової служби України (м. Ірпінь)

АНГЛІЙСЬКА ЮРИДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ І ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ

Анотація: В статті розглядаються визначальні ознаки англійської юридичної термінології як особливого культурного коду. Доведено необхідність засвоєння іншомовної професійно-орієнтованої лексики невід'ємно від ознайомлення із загальним культурним контекстом. Окреслено можливі шляхи інтеграції фахівців до чужої лінгвокультурної спільноти.

Ключові слова: культурний код, лінгвокультурна спільнота, професійно-орієнтована лексика, юридичний дискурс, терміносистема.

Анотація: В статье рассматриваются определяющие признаки английской юридической терминологии как особого культурного кода. Доказана необходимость усвоения иноязычной профессионально-ориентированной лексики неотрывно от ознакомления с общим культурным контекстом. Очерчены возможные пути интеграции специалистов в чужое лингвокультурное сообщество.

Ключевые слова: культурный код, лингвокультурное сообщество, профессионально-ориентированная лексика, юридический дискурс, терминсистема.

Annotation: The article deals with the distinctive features of English legal terminology as a special cultural code. The necessity of learning foreign professionally-oriented vocabulary simultaneously with the general cultural context is proved. Possible ways of integration of specialists in foreign linguistic and cultural community are defined.

Keys: cultural code, linguistic and cultural community, professionally-oriented vocabulary, legal discourse, terminological system.

Вступ. У міжкультурній комунікації мова права розглядається як культурний код, що забезпечує знакову репрезентацію юридичної концептосфери та професійне спілкування юристів. Останнім часом юридична лексика набуває універсального характеру й не обмежується застосуванням у професійному колі. Зважаючи на розповсюдженість, спеціалістам висунуто ще більше вимог щодо вживання термінології як у рідному, так і в іншомовному оточенні.

Англійська мова права досліджується в працях таких учених, як Д.Крістал, Б.Кілар, К.Біслі, Д.Мелінкофф та інших. Вітчизняні термінологи (С.В.Хижняк, Н.П.Тимофєєва, Т.В.Моршакіна) звертались до англійської юридичної термінології як до об'єкта, що представляє неабияку цінність для термінознавства. Суттєвий внесок у вивчення юрлінгвістики в межах лінгвокультурологічного та лінгвокогнітивного підходів зробили Д.С.Лотте, В.П.Давиленко, О.С.Максименко, А.А.Денисова, С.В.Лезов.

Формулювання мети статті та завдань. Мета статті полягає у визначенні найважливіших характеристик англійської юридичної термінології, які відображають специфіку англійського професійного середовища. Значеній меті підпорядковано низку завдань, як от описати англійську мову права як культурний код, розглянути структурно-семантичні риси та закономірності вживання англійських юридичних термінів, виділити ймовірні проблеми, що постають в процесі міжкультурного професійного спілкування.

Виклад основного матеріалу статті. Організація особливого комунікативного простору, де функціонують мови професійного спілкування, ґрунтується на величезному комплексі ключових концептів і категорій. В межах цього простору терміни як ядро спеціальних мов служать потужним засобом концептуальної орієнтації, відбивають своєрідність професійної свідомості, визначають напрямок мислення фахівців та засади професійної комунікації.

Кожна терміносистема репрезентує професійну картину світу, цілісний образ елементів професійної сфери в усьому розмаїтті внутрішніх зв'язків. Таким чином вибудовується когнітивно-логічна модель тієї чи іншої сфери знання та діяльності, в якій зафіксовано пізнавальний досвід професійної спільноти.

Висококваліфікований фахівець не лише володіє необхідними знаннями, а й адекватно застосовує їх у ситуаціях реального спілкування. В формуванні комунікативної компетентності термінам відведено надзвичайно важливу роль. За влучним спостереженням Т.М.Дридзе, термін «задає програму діяльності та поведінки для учасників професійної комунікації» [2, с.35]. В терміні органічно поєднуються пасивне та активне начала – професійні знання та професійна діяльність.

Мова права відрізняється від професійно-орієнтованої лексики інших царин тим, що на шій передусім зосереджені самі юристи, які мають усвідомлювати весь масштаб відповідальності, що вони несуть за кожне написане або промовлене слово. Мова законів невід'ємна від діючої правової системи, традицій та картини світу певної лінгвокультурної спільноти.